

ANALÝZA

4. 8. 2014

Vyjíždka ze Středočeského kraje výrazně ovlivňuje celkovou zaměstnanost v Praze

Intenzita mezikrajské dojíždky za prací je velmi odlišná. Vysoká je především mezi Prahou a velkou částí Středočeského kraje. V jiných krajích republiky tento typ pohybu za prací ovlivňuje zaměstnanost v krajích vyjíždky i dojíždky podstatně méně.

Z výsledků výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) je zřejmý rozdílný vývoj zaměstnanosti v jednotlivých krajích republiky. Tyto diference jsou v první řadě důsledkem množství a struktury pracovních příležitostí a z toho vyplývajících možností realizace odborných znalostí a dovedností. Pohyb za prací je v podmínkách České republiky významným faktorem reagujícím na množství pracovních příležitostí.

Data o regionální zaměstnanosti se vztahují k osobám, které mají v příslušném kraji své obvyklé bydliště bez ohledu na to, zda na jeho území svou práci skutečně vykonávají. Šetření však umožňuje získat bližší představu o rozsahu dojíždky za zaměstnáním přes hranice kraje bydliště respondenta (NUTS3). Ve VŠPS není rozlišována frekvence dojíždky, ale jedná se většinou o denní pohyb, i když zastoupení například týdenní, měsíční či nepravidelné dojíždky bude vyšší, než je tomu ve vnitrokrajské, resp. okresní dojíždce.

A. Za prací vyjíždělo v roce 2013 mimo kraj svého bydliště téměř tři sta tisíc osob

V roce 2013 vyjíždělo přes hranice kraje bydliště za prací do jiných krajů 298 tis. osob, tj. 6 % všech pracujících s bydlištěm na území republiky. Četnost dojíždky a vyjíždky podle jednotlivých krajů je přitom velmi odlišná. Zcela mimořádné postavení má Praha, do které v minulém roce dojíždělo za prací z jiných krajů 168 tis. osob, tj. více než 56 % z celkového objemu mezikrajské dojíždky. Každý pátý pracující v Praze bydlí mimo hlavní město. Druhým nejčastějším cílem je Středočeský kraj, do kterého dojíždělo za prací 43 tis. osob (více než 14 % mezikrajské dojíždky). Mezikrajská dojíždka do jiných regionů republiky je již podstatně nižší. Na pracoviště v Jihomoravském kraji dojíždělo 16 tis. osob, v ostatních krajích se pohybovala dojíždka od 2 tis. pracujících do Karlovarského kraje až do necelých 10 tis. do Královéhradeckého kraje (přitom je třeba respektovat skutečnost, že absolutní hodnoty výsledků výběrového šetření menší než 3 tis. mají nižší spolehlivost).

Metodická poznámka: Počet vyjíždějících za prací je vyšší o případy pracujících v cizině. Tito pracující jsou však v šetření v bytových domácnostech podchyceni pouze částečně, protože v řadě případů nemohli být ani kontaktováni. Z dostupných údajů je zřejmé, že vyjíždka za prací do ciziny hraje větší roli v Karlovarském, Plzeňském, Jihočeském a Jihomoravském kraji, kde se jedná převážně o tzv. pendlery, kteří dojíždějí za prací denně nebo v kratších cyklech. Vesměs jde o pracovníky, kteří našli své uplatnění v sousedním Německu, resp. Rakousku. Protože výběrové šetření je prováděno pouze v bytových domácnostech a předmětem šetření nejsou osoby v ubytovacích zařízeních, jsou další kategorie pracujících, především cizí státní příslušníci, podchyceni jen z části. Zvolený postup však věrohodně dokumentuje mezikrajský pohyb respondentů, kteří žijí v bytových domácnostech a to jsou převážně čeští státní příslušníci.

ANALÝZA
Počet vyjíždějících a dojíždějících z a do jednotlivých krajů ČR v roce 2013

v tis.

Kraj	Počet vyjíždějících	Počet dojíždějících	Saldo dojížděky
Hl. m. Praha	25,3	167,9	142,6
Středočeský	131,7	42,5	-89,1
Jihočeský	8,1	6,0	-2,0
Plzeňský	8,0	5,4	-2,6
Karlovarský	5,3	2,0	-3,4
Ústecký	13,3	4,2	-9,0
Liberecký	13,2	4,7	-8,5
Královéhradecký	17,2	9,8	-7,4
Pardubický	14,3	9,4	-5,0
Vysočina	13,0	6,5	-6,4
Jihomoravský	16,5	16,2	-0,2
Olomoucký	10,6	8,1	-2,5
Zlínský	11,8	9,0	-2,8
Moravskoslezský	9,3	5,8	-3,5

Zdroj: ČSÚ-VŠPS

Údaje o mezikrajské pracovní dojíždce byly publikovány i za 3. čtvrtletí 2009. Metodika šetření byla shodná a při nižší sezónnosti v dojíždce tohoto typu jsou výsledky dobře srovnatelné. Proti roku 2009 se v roce 2013 výrazně zvýšilo kladné saldo dojížděky do Prahy a záporné saldo ve Středočeském kraji, v ostatních krajích při beztak nižší úrovni se změnilo málo.

Zdaleka nejsilnější vazbu mají Praha a Středočeský kraj. Do Prahy dojíždělo v roce 2013 ze Středočeského kraje 127 tis. pracujících, to je proti roku 2009 o téměř 30 tis. osob více. Protisměrně vyjíždělo v minulém roce z Prahy do Středočeského kraje 21 tis. osob a proti roku 2009 se jejich počet také zvýšil, a to o 6 tis. pracujících. Významnější byla v minulém roce ještě dojíždka do Prahy z Ústeckého kraje, z Libereckého do Středočeského kraje, vzájemná dojíždka mezi Královéhradeckým a Pardubickým krajem a vyjíždka z Kraje Vysočina do Jihomoravského kraje. Ve všech uvedených případech se počet dojíždějících pohyboval v intervalu od 5-6 tis. osob.

Všechny kraje s výjimkou Prahy vykazují záporné saldo mezikrajské dojížděky, i když v některých případech je minimální. Celkově vyjíždějí za prací častěji muži než ženy (v poměru dva ku jedné). V porovnání s rokem 2009 lze však pozorovat vysoký nárůst počtu žen vyjíždějících do hlavního města ze Středočeského kraje. Kladné saldo ženské dojížděky do Prahy tak celkově vzrostlo za čtyři roky o 12 tis. a v roce 2013 se již přiblížilo k hranici 60 tis. Tomu odpovídá i vývoj záporného salda dojížděky ve Středočeském kraji, ve kterém je záporné saldo dojížděky mužů a žen již prakticky shodné (po téměř 45 tisících). Tento vývoj ovlivnila mimo jiné i skutečnost, že se z Prahy do tohoto regionu stěhují především mladší lidé s malými dětmi, resp. ti, kteří zakládají v novém bydlišti rodiny, a po ukončení rodičovské dovolené nastupují matky znovu do zaměstnání.

ANALÝZA

Saldo mezikrajské dojížděky mužů a žen za zaměstnáním v roce 2013 (bez vyjížděky do zahraničí)

v tis.

Kraj	Saldo dojížděky		
	celkem	muži	ženy
Hl. m. Praha	142,6	83,3	59,3
Středočeský	-89,1	-44,7	-44,5
Jihočeský	-2,0	-1,1	-0,9
Plzeňský	-2,6	-1,2	-1,4
Karlovarský	-3,4	-2,6	-0,8
Ústecký	-9,0	-7,2	-1,8
Liberecký	-8,5	-6,8	-1,7
Královéhradecký	-7,4	-5,0	-2,4
Pardubický	-5,0	-3,7	-1,3
Vysočina	-6,4	-4,1	-2,3
Jihomoravský	-0,2	0,9	-1,1
Olomoucký	-2,5	-1,8	-0,8
Zlínský	-0,4	-2,5	2,1
Moravskoslezský	-3,5	-2,0	-1,5

Zdroj: ČSÚ-VŠPS

B. Za prací do jiného kraje vyjíždějí často mladší v produktivním věku s vyšším vzděláním

Skupina vyjíždějících za prací přes hranice kraje svého obvyklého bydliště vykazuje některé odlišné rysy od skupiny všech osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním v České republice. Za prvé, vyjíždějící do jiného kraje jsou podstatně mladší. Jestliže se podílejí osoby do 34 let na celkové zaměstnanosti necelými třiceti procenty, ve skupině vyjíždějících to bylo 37 %. Je však třeba uvést, že se podíl mladých v porovnání s rokem 2009 snížil, což souvisí s posuny ve věkové skladbě obyvatelstva a dlouhodobými migračními pohyby.

Za hranice kraje bydliště vyjíždějí většinou osoby se středním stupněm vzdělání, tedy osoby s maturitou nebo vyučením (ISCED 3, 4). Jejich podíl na počtu vyjíždějících dosahoval 62 %, zatímco osoby s touto úrovní vzdělání se podílely na celkovém počtu osob s hlavním zaměstnáním téměř třemi čtvrtinami. Tato diference se zrcadlově odráží v podílu vysokoškolsky vzdělaných osob (ISCED 5, 6). Zatímco v celém národním hospodářství dosáhl podíl pracujících s touto úrovní vzdělání 22 %, ve skupině vyjíždějících přes hranice kraje bydliště to byla více než třetina všech respondentů.

ANALÝZA

Porovnání skupiny vyjíždějících za prací přes hranice kraje bydliště se strukturou všech pracujících v národním hospodářství v roce 2013

Ukazatel	Vyjíždějící za prací přes hranice kraje bydliště	Celkový počet pracujících s bydlištěm v ČR
		v %
Celkem	100,0	100,0
Věková skupina		
do 34 let	37,2	29,0
35-59 let	59,2	64,7
60 a více let	3,7	6,3
Stupeň vzdělání		
ISCED 0-2	3,0	4,2
ISCED 3-4	62,3	73,5
ISCED 5-6	34,7	22,3

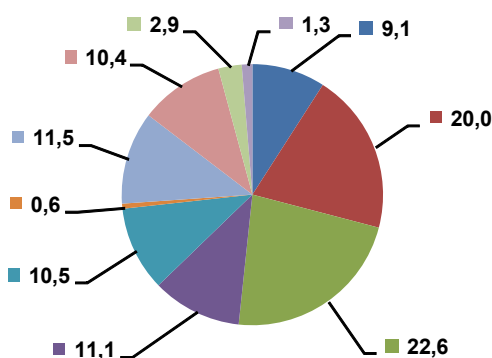
Zdroj: ČSÚ-VŠPS

Za prací vyjíždějí především pracující v zaměstnáních, která vyžadují vyšší úroveň formálního vzdělání. Jsou to skupiny řídicích pracovníků, specialistů a technických a odborných pracovníků. V menší míře se to týká i úředníků. V uvedených zaměstnáních pracovaly dvě třetiny všech mezikrajsky dojíždějících, tj. o 15 procentních bodů vyšší podíl než v celé skupině pracujících v republice. Naopak méně jsou v mezikrajské dojížděce zastoupeny všechny další hlavní třídy CZ-ISCO jako pracovníci ve službách a prodeji, řemeslníci a opraváři, pracovníci obsluhy strojů a zařízení a pomocní a nekvalifikovaní pracovníci.

ANALÝZA

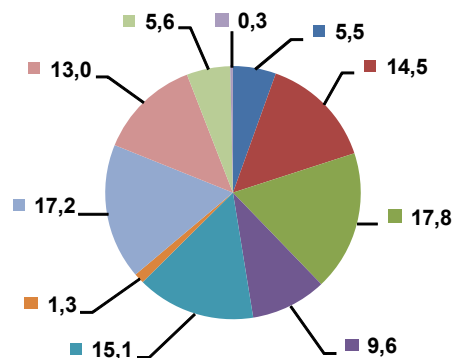
Struktura vyjíždějících za práci do jiného kraje a celková struktura pracujících v ČR podle hlavních tříd klasifikace zaměstnání CZ-ISCO

Vyjíždějící za práci přes hranice kraje bydliště v %

- 1-zákonnodárci a řídící pracovníci
- 2-specialisté
- 3-techničtí a odborní pracovníci
- 4-úředníci
- 5-pracovníci ve službách a prodeji

Pracující v ČR celkem v %

- 6-kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství
- 7-řemeslníci a opraváři
- 8-obsluha strojů a zařízení, montéři
- 9-pomocní a nekvalifikovaní pracovníci
- 0-zaměstnanci v ozbrojených silách

Zdroj: ČSÚ-VŠPS

Pracující vyjíždějící přes hranice kraje jsou tedy relativně mladší a vzdělanější a zajímavá je i skutečnost, že se jedná převážně o zaměstnance. Jestliže se zaměstnanci podíleli na celkové zaměstnanosti v minulém roce 82 %, tak jejich podíl ve skupině mezikrajsky vyjíždějících za práci dosáhl více než 90 %.

C. Silná vazba mezi Prahou a Středočeským krajem

Polovina veškeré mezikrajské dojížděky za práci se realizuje pouze mezi Středočeským krajem a Prahou. Vzájemná vazba přitom ještě zesiluje, protože intenzita pohybu za práci mezi těmito dvěma regiony stále roste. Je to výsledek interakce demografických a ekonomických faktorů a změn v sídelní struktuře daných regionů. **Pohyb za práci mezi oběma regiony v podstatné míře ovlivňuje skutečnost, že počet obyvatel Středočeského kraje roste především v důsledku imigrace ekonomicky aktivního obyvatelstva z hlavního města.** Migrace z Prahy do Středočeského kraje představuje vůbec nejsilnější migrační tok mezi všemi kraji republiky. Mnozí Pražané nacházejí své bydliště v jeho zázemí a následně tak zvyšují počty dojíždějících za práci do Prahy.

ANALÝZA

Jde především o mladší pracovníky v produktivním věku a navíc roste i počet stěhujících se dětí. To společně s následnou reprodukcí rodin vede jak k růstu dojížděky do vzdělávacích zařízení v Praze, tak k problémům s kapacitou předškolních a školních zařízení v obcích bydliště.

Nejvíce Pražanů se stěhuje do přilehlých okresů Praha-východ a Praha-západ. Velký počet jich našlo trvalé bydliště i v okresech Mělník, Kladno a Beroun. V následující tabulce jsou uvedeny počty osob, které vyměnily v průběhu let 2009 až 2013 své pražské bydliště za trvalé bydliště v okresech Středočeského kraje a naopak.

Migrační pohyb (změna trvalého bydliště) mezi Prahou a okresy Středočeského kraje v letech 2009 až 2013

Kraj / okres	počet osob		
	Počet přistěhovalých z Prahy	Počet vystěhovalých do Prahy	Saldo migrace mezi Středočeským krajem a Prahou
Středočeský kraj:	77214	36275	40939
Benešov	3733	1776	1957
Beroun	4667	1657	3010
Kladno	5364	3098	2266
Kolín	3384	1744	1640
Kutná Hora	1345	1007	338
Mělník	5593	3780	1813
Mladá Boleslav	2067	2176	-109
Nymburk	4151	2463	1688
Praha-východ	22949	8694	14255
Praha-západ	19478	7046	12432
Příbram	3131	1727	1404
Rakovník	1352	1107	245

Zdroj: ČSÚ-demografická statistika

Poznámka: Údaje demografické statistiky se týkají změny trvalého bydliště. Výběrové šetření však pracuje s tzv. obvyklým bydlištěm, kdy jednotliví členové domácnosti ji považují za svoji základní domácnost, kde přebývají, bydlí a starají se o udržování bytové jednotky. V řadě případů se bydlení de facto a bydlení de iure liší.

Pražané se tedy stěhují do Středočeského kraje, což na druhé straně vede k velkému nárůstu počtu respondentů vyjíždějících za prací do hlavního města z velké části Středočeského kraje. Vzhledem k velikosti výběrového souboru neumožňuje šetření publikovat data o dojížděce na úrovni okresů. **Přesto je zřejmé, že více než polovina dojíždějících do Prahy bydlí na území okresů Praha-východ, Praha-západ, Kladno a Mělník.**

Z výsledků šetření vyplývá, že se na tomto typu pohybu za prací výrazně podílejí absolventi vysokoškolského studia v mladším produktivním věku, kteří pracují převážně v terciárním sektoru. To platí především pro skupinu pracujících, dojíždějících do Prahy z obcí Středočeského kraje. Převážná část těchto dojíždějících (85 %) pracuje v sektoru služeb, protože pracovních příležitostí v sekundárním sektoru je v hlavním městě málo. Naproti tomu ve

ANALÝZA

skupině mezikrajsky dojíždějících v jiných směrech byl podíl sektoru průmyslu a stavebnictví výrazně vyšší - téměř 40 %. Specifikum skupiny dojíždějících do hlavního města z obcí Středočeského kraje potvrzuje skutečnost, že tři čtvrtiny z nich jsou klasifikováni jako řídicí pracovníci, specialisté, techničtí a odborní pracovníci nebo jako úředníci. Téměř 38 % těchto respondentů mělo dokončené vysokoškolské vzdělání. Odlišnosti proti skupině pracujících s jinými směry mezikrajské dojížděky jsou patrné z následující tabulky. Rozdíl proti struktuře všech pracujících v ČR získáme porovnáním s údaji z tabulky na straně 4 a grafu na straně 5.

Porovnání struktury respondentů dojíždějících za prací ze Středočeského kraje do Prahy se skupinou ostatních pracovníků vyjíždějících mimo kraj svého bydliště v roce 2013

Ukazatel		v %		
		Vyjíždějící za prací ze Středočeského kraje do Prahy	Ostatní pracující vyjíždějící za hranice kraje svého bydliště	
Celkem		100,0	100,0	
Stupeň vzdělání				
	ISCED 0-2	1,4	4,3	
	ISCED 3-4	61,0	63,0	
	ISCED 5-6	37,6	32,7	
Pracovní zařazení podle hlavních tříd CZ-ISCO:				
	zákonodárci a řídicí pracovníci	1	10,2	8,0
	specialisté	2	23,0	18,0
	techničtí a odborní pracovníci	3	25,2	20,6
	úředníci	4	15,0	8,2
	pracovníci ve službách a prodeji	5	12,1	9,1
	řemeslníci a opraváři	7	6,4	15,4
	obsluha strojů a zařízení, montéři	8	4,8	14,8
Sektor				
	Primární	A	1,0	1,1
	Sekundární	B až F	14,2	39,8
	Terciární	G až U	84,8	52,8

Zdroj: CSÚ-VŠPS

D. Roste dojížděka do velkých měst

Význam mezikrajské dojížděky pro celkovou zaměstnanost v jednotlivých regionech lze dokumentovat na hodnotě **indexu počtu pracujících v regionu k počtu osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním s bydlištěm na území příslušného kraje**. Abychom alespoň částečně eliminovali vliv případných výkyvů souvisejících s metodikou výběrového zjišťování, byl tento index vypočten jako průměr za léta 2011 až 2013. V tomto období činil index v Praze 119,7, ve všech ostatních krajích je hodnota indexu nižší než 100.

Mezikrajská dojížděka představuje pouze menší část dojíždějících za prací mimo obec svého bydliště. Nepostihuje četné případy meziokresní dojížděky v rámci kraje a vnitrookresní dojížděky. Pro alespoň orientační hodnocení vlivu dojížděky na výši zaměstnanosti ve vybraných velkých

ANALÝZA

okresech lze opět použít výše uvedený index. Ve své podstatě odráží saldo dojíždky z a do okresu v rámci vlastního kraje včetně salda dojíždky z okresů jiných krajů.

Hodnota indexu je za další velká města republiky zcela srovnatelná s hodnotou indexu za Prahu. Vůbec nejvyšší hodnoty dosahuje index v Brně (index 126,1) a v okrese Ostrava-město (121,0), kde také přesahuje úroveň hlavního města. Přitom ve vlastním městě Ostravě může být jeho hodnota ještě poněkud vyšší o případy dojíždky do zaměstnání ze zbývajících obcí okresu. Za Plzeň-město byl index (115,4) nižší než v Praze. Z podrobnějších údajů je však zřejmé, že počet pracujících na území západočeské metropole v posledních třech letech stále rostl a lze předpokládat, že se bude v dohledné době pohybovat také na úrovni Prahy. Zdrojem dojíždky do Brna jsou především sousední okresy, jako jsou Brno-venkov, Blansko, Vyškov, pokud jde o Ostravu, tak nejvíce lidí dojíždí z okresů Opava, Frýdek Místek a Karviná. Největší dojíždka do Plzně je z okresů Plzeň-jih a Plzeň-sever.

Index počtu pracujících k počtu osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním s obvyklým bydlištěm v krajích a vybraných městech za roky 2011 až 2013

Kraj / město	Počet pracujících (v tis.)	Počet bydlících s jediným nebo hlavním zaměstnáním (v tis.)	Index (* 100)
Hl. m. Praha	777,1	644,1	119,7
Středočeský	531,3	620,1	84,8
Jihočeský	291,9	296,9	98,8
Plzeňský	269,8	277,8	96,2
Karlovarský	135,6	140,4	96,1
Ústecký	349,4	360,3	96,1
Liberecký	187,9	195,9	95,9
Královéhradecký	247,3	252,6	98,0
Pardubický	232,8	238,8	96,6
Vysočina	226,2	233,9	95,7
Jihomoravský	540,6	542,6	97,2
Olomoucký	277,7	282,9	99,8
Zlínský	265,7	271,0	96,2
Moravskoslezský	536,2	542,6	98,6
vybraná města:			
Plzeň-město	107,1	91,3	115,4
Brno-město	240,3	184,2	126,1
Ostrava-město	182,8	146,3	121,0

Zdroj: ČSÚ-VŠPS

Podle výsledků výběrového šetření tak představuje dojíždka do zaměstnání významný zdroj zaměstnanosti v největších městech republiky. Podrobnější údaje o směrech a intenzitě vyjíždky za prací nebo do vzdělávacích zařízení na úrovni měst a obcí lze zjistit z výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2011, které byly zveřejněny na internetových stránkách ČSÚ.

ANALÝZA

Autor

Marta Petráňová, Bohuslav Mejstřík

Oddělení pracovních sil, migrace a rovných příležitostí, ČSÚ

Tel.: +420 274 054 357; +420 274 052 203

E-mail: marta.petranova@czso.cz; bohuslav.mejstrik@czso.cz